

Dr. sc. Vinicije B. Lupis

O DJELATNOSTI DUBROVAČKOGA ZAKLADNOG ZAVODA OPERA PIA (BLAGA DJELA) I JAVNE DOBROTVORNOSTI

U Dubrovačkoj Republici odavna su se osnivale razne dobrotvorne zaklade. Možemo ih pratiti od XIV. stoljeća nadalje. Upravu nad zakladama preuzeli su tezorijeri koji su upravljali financijama države i Gospe Velike. Rizničari Gospe Velike (*Tesorieri di S. Maria Maggiore*) i punomoćnici Gospe Velike (*Procuratori di S. Maria Maggiore*), koji su kao državni rizničari spomenuti u Statutu od 1272, svojom su djelatnošću vezani uz početke *Opere Pije*.

Njihove su se dužnosti ponekad ispreplitale. Prvotna im je dužnost bila karitativna, poput skupljanja novca za dubrovačku sirotinju. Razvojem državnog aparata komune, a potom Republike, oni su postali i državni rizničari i ubrajali su se među najvažnije magistrate, birane glasovanjem u Velikom vijeću, i to samo među vlastelom. Isprva su bila dva, a zatim tri, s promjenjivim mandatom. Najprije su birani doživotno, a potom su, kada se povećao opseg poslovanja i odgovornosti, imali kraće trajanje mandata. Njima su bili podčinjeni službenici blagajne i tajnik, koji su birani iz redova pučana. Kao državni magistrati vodili su sve novčane poslove i bili odgovorni za sve zaklade, čime je zakladništvo bilo pod državnim patronatom. Od toga je nastala ustanova nazvana latinski *Opera pia*, hrvatski Blago djelo, kojom su upravljali tezorijeri – rizničari Gospe Velike. Danas se ne može odrediti točan nadnevak njezina postanka jer je ovaj zbir zaklada nastajao postupno, ali se kao najstarija zaklada može uzeti Nale Cherse Sergija iz 1348. godine, i tako se može reći da je riječ o dobrotvornoj instituciji starijoj od 650 godina. Zbir višenamjenskih zaklada pod jedinstvenim nazivnikom *Opera pia* važna je i osobita institucija dubrovačke povijesti, i ona je bila jedina državna institucija koja ju je nadživjela. Određena povezanost s državnom politikom, ali i pokroviteljstvo Dubrovačke Republike koja je jamčila izvršenje oporučnih želja, uvjetovali su da je *Opera pia* bila i više od karitativne i humanitarne ustanove. Tijekom stoljeća širila je svoju djelatnost, a mijenjala se i zakonodavna vlast koja je uređivala djelovanje zaklade. O radu zakladnog zavoda Blaga djela dosad se nedostavno pisalo, a tome je najvjerojatnije raz-

log nesređeno i naoko neatraktivno arhivsko gradivo uglavnom novčarskog karaktera.¹

Dubrovački Statut 1272. imao je ustanovu kamerlenga koji su upravljali tom imovinom. Pomoć su dijelili doznakama koje je određivalo Malo vijeće, a potpisivao je tajnik Republike. Zakonom od 20. studenoga 1333. postavljena su tri blagajnika jer se imovina povećala. Taj je fond *Opere pije* postao znatan, tako da je u novčanim potrebama Dubrovačka Republika uzimala u fondu zajmove.

Imovina *Opere pije* uglavnom se sastojala od najamnina i zakupa, te kamata glavnica uloženi u inozemstvu. U Dubrovniku je 1540. godine upravo od toga novca sagrađena bolnica (*Domus Christi*). Tijekom dugog trajanja donesena su dva zakona, od 17. svibnja 1512.² i od 29. srpnja 1560,³ koji su dužnost blagajnika smanjili s doživotne na petogodišnje razdoblje uz postavljanje nadglednika (*soprintendenti*). Uz to je u XVI. stoljeću rastao i broj zakladnih nekretnina i glavnica položenih u stranim bankama, pa je *Opera pia* imala sve složenije računovodstvo. Iznimno je važan zakon iz 1425. koji određuje odnose i obveze među nasljednicima, dopunjavajući statutarne odredbe iz 1272. godine. Neažuriranje podataka, prezauletost rizničara i uništenje jednog dijela poslovnih knjiga 1667. godine dovelo je do nereda u poslovanju. Godine 1768. Dubrovačka Republika provela je financijsku reformu, pa je tako uvedeno poslovanje s dvjema knjigama (*Libri entrata*) u koje su se svakog listopada trebali upisivati predviđeni prihodi od najamnine, zakupnine, livela, kamata na položeni novac i prihoda od glavnica. Od 1793. blagajnici su svake godine morali pred Senatom izložiti poseban proračun svih javnih prihoda, a poglavito *Opere pije*, čiji je tajnik Marko

---

¹ Fragmentarno su o Blagom djelu pisali: Konstantin Vojnović, *Državni rizničari Republike Dubrovačke*, Rad JAZU, CXXVII, Zagreb, 1896; isti, *Dodatak raspravi: Državni rizničari republike Dubrovačke*, Starine JAZU, XXVIII, Zagreb, 1906; *Pravilnik Blagog Djela u Dubrovniku*, Dubrovnik, 1935; Vinko Ivančević, *Dubrovački polozi u inozemstvu pred pad Republike*, Anali Historijskog odjela Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku, XIII. – XIV, Dubrovnik, 1976. Stjepan Čosić, *Dubrovački zakladni zavod Opera Pia (Blaga Djela) XIV-XX stoljeće* – povijesni prikaz sastavljen za Gradsko poglavarstvo (netiskano); Vinko Foretić, *Društvene službe, privredne organizacije* – netiskani arhivski vodič Državnog arhiva u Dubrovniku; Vinicije B. Lupis, *Prilozi poznavanju dobrotvorne djelatnosti dubrovačkog zakladnog zavoda Opera pia (Blaga djela) i Javne dobrotvornosti*, Dubrovnik, 4, Dubrovnik, 2004, 271–299; isti, *O oporuci Mata Marojeva Gradija*, Dubrovnik: časopis za književnost i znanost, 4, Dubrovnik, 2005, 301–304.

² Branislav M. Nedeljković, *Liber Croceus*, SANU, XXIV, Beograd, 1997. (Cap. 217. *Ordo pro elligendis dominis thesaurariis ecclesie Sancte Marie pro quinquentio ex omnibus offitiis et procuris.*).

³ B. M. Nedeljković, o. c, 1997. (Cap. 280. *Provedimentun formatum super thesauraria civitatis*).

Milli Bošković u tri navrata (1778, 1781, 1782.) obradio i bilancirao cjelokupnu imovinu zaklade. U *Libru delle antiche memorie* iz 1781. on je opisao postanak svake zaklade na temelju oporuka darovatelja, iznos i tijek raspolaganja glavnicom i godišnji prihod. Blagajnici *Opere pije* u tu su knjigu upisivali dohotke sve do 1856. godine, a prva Boškovićeva knjiga iz 1778. opisuje stanje prihoda i zajedničke zaklade. Na temelju Boškovićevih knjiga Antun Kerša je početkom XIX. stoljeća sastavio *Registar Opere pije*, a tijekom XX. stoljeća sastavljen je još jedan 1931. godine, iz kojeg donosimo tablični prikaz zaklada:

Red. br.	Naziv zaklade	Utemeljitelj zaklade	Akt osnivanja	Imovina – nekretnine	Imovina - pokretnine
1. ⁴	Resti, Ivan Andrija	Resti, Ivan Andrija	Test. Not. 1651. f. 47-52.	a, c	
2.	Presbiter Zamagna, Luka Mihov	Presbiter Zamagna, Luka Mihov	Test. Not. 1673. f. 54'- 57.		
3.	Zamagna Giorgi Giupanov	Zamagna Giorgi Giupanov	Test. Not. 1582. f. 161.		
4.	Sorgo, Marija Nikole Gauge	Sorgo, Marija	Test. Not. 1673. f. 119.	čestica zgrade 1536. Z.U. 18. kuća na Placi br. 438.	
5.	Grmoljez, Ivan	Grmoljez, Ivan	Test. Not. 1760. f. 20.	c	
6.	Ragnina, Junije Sabo	Ragnina, Junije Sabo	Test. Not. 1772. f. 20.		
7.	Curati, Miho	Curati, Miho	Test. Not. 1663. f. 98.	c	
8.	Caboga, Frano Mihov	Caboga, Frano Mihov	Test. Not. 1599. f. 85'- 87.		
9.	Sorgo, Frano Luka	Sorgo, Frano Luka	Test. Not. 1566.	d	
10.	Bona, Šimun Antunov	Bona, Šimun Antunov	Test. Not. 1579. f. 126.		
11.	Rocci, Roko	Rocci, Roko	Test. Not. 1721. f. 89.		
12.	Pozza, Junije Marko	Pozza, Junije Marko	Test. Not. 1721. f. 61.		
13.	Pozza, Kate i Mara	Pozza, Kate i Mara	Test. Not. 1728. f. 201.		

⁴ Državni arhiv u Dubrovniku (dalje DAD), Arhiv Blagog djela (dalje ABD), *Registar zadužbina Blagog djela u Dubrovniku*, 30. IV. 1931.

14.	Šubović, Petar Matov	Šubović, Petar Matov	Test. Not. 1638. f. 103.		
15.	Pozza, Frano Andrija	Pozza, Frano Andrija	Test. Not. 1645. f. 120.		
16.	Gozze, Orsat Vlađev	Gozze, Orsat Vlađev	Test. Not. 1797. f. 94.	jedno zemljišno biće čest. zgr. 1031. Z.U. 18 – dućan, Gundulićeva poljana br. 733.	
17.	Tudisi, Vlaho	Tudisi, Vlaho	Test. Not. 1754. f. 207.	čestica zgr. 1783. Z.U. 851. – dućan, ulica Između polača br. 359.	
18.	Slanarić, dum Nikola	Slanarić, dum Nikola	Test. Not. 1760. f. 33.		
19.	Menze, Junije Ivan Petar	Menze, Junije Ivan Petar	Test. Not. 1760. f. 150.	a, b	
20.	Bošković, Ane Nikolina ⁵	Bošković, Ane Nikolina	Test. Not. 1802. f. 171.		
21.	Bobali, opat Jakov	Bobali, opat Jakov	Test. Not. 1760. f. 196.		
22.	Pozza, Sabo Lukov	Pozza, Sabo Lukov	Test. Not. 1772. f. 137.	b, c	

⁵ Anica Bošković, dubrovačka pjesnikinja i sestra Ruđera Boškovića, u svojoj je oporuci od 19. lipnja 1803 ustanovila istoimenu zakladu. Zaklada se službeno zvala „Fondazione di Aniza filia Nicolao Boscovich a Ragusa“. Ova je zaklada bila višedijelna i višeamjenska. Kada je zaklada otpočela s radom, ne može se pouzdano reći. Njezino je redovito djelovanje zasigurno vezano za početak austrijske uprave. Neki su legati bili realizirani već 1804, što je u skladu s oporučnim odredbama. Zaklada se sustavnije može pratiti od 1826. godine, a djelovala je tijekom austrijske uprave i nakon toga. Ukupni iznos-glavnica i godišnja dobit dijelila se na osam, a ponekad i na sedam nejednakih dijelova. Riječ je o sljedećim legatima ove složene zaklade:

1. Zaklada vjere (*Fondo di religione*)
2. Zaklada sestrama Bašić (*Fondo alle sorelle Basich*)
3. Zaklada crkvi Svih svetih (*Fondo al Chiesa Tutti Santi Domino*)
4. Zaklada Nikoli Bošković i potomstvu (*Fondo di Nicolo Boscovich e discendenti*)
5. Zaklada ocima Male Braće (*Fondo ai Padri di S. Francesco per canone*)
6. Potrebitim potomcima obitelji Bošković (*Ai Poveri della famiglia Boscovich*)
7. Obiteljima Antunina i Lazarina (*Famiglie „Antunini“ e „Lazzarini“*)
8. Starijim i neudanim djevojkama (*Alle Zitelle attempate e vergognate*).

(vidi: Marijan Sivrić, *Zaklada Anice Bošković s osvrtom na legat obitelji Bošković u Orahovom Dolu u Popovu*, Motrišta, 7, Mostar, 1998.).

23.	Bračević, Miho	Bračević, Miho	Tes. Not. 1772. f. 72.	čes. zgr. 1405. Z.U. 18. kuća, ul. Domino br. 496; čest zgr. 442. Z.U. 18. kuća, ul. Domino br. 479.	
24.	Giorgi, mons. Benard ⁶	Giorgi, mons. Bernard	Test. Not. 1687. f. 30. – 30'.		
25.	Andrović, Matija	Andrović, Matija	Test. Not. 1793. f. 61.	čest. zgr. 1354, 1357. Z.U. 18. – kuća i dućan, ul. Uska br. 553; čest. zgr. 1353, 1355. Z.U. 18. – kuća i dućan, ul. Kabužina br. 548; čest. zgr. 1734. Z.U. 18. kuća i dućan, ul. Zuzorina br. 37; čest. zgr. 1733. Z.U. 18. kuća i dućan, ul. Kabužina br. 375; čest. zgr. 1312. Z.U. 18. – kuća i dućan, Gundulićeva poljana br. 565 a, b, c.	
26.	Zaklada gradskih crkava	dubrovačka vlada	b, c		
27.	Glumac, Petar Stjepanov	Glumac, Petar Stjepanov	Test. Not. 1782. f. 158.		
28.	Volzo, Ivan Andrija Martolica	Volzo, Ivan Andrija Martolica	Test. Not. 1471.		

⁶ Bernard Giorgi (Đorđić) (1621 – 1687), vjerski pisac, školovao se u Rimu gdje je stupio u isusovački red. U Rimskom kolegiju završio je filozofski i teološki studij da bi se 1648. vratio u Dubrovnik, gdje je do kraja života obnosio dužnost nadbiskupova tajnika i bio arhiđakonom. Oporučio je najveći dio svoje imovine siromašnima i potrebnima. (Vidi: Stjepan Krasić, *Đorđević Bernard*, Hrvatski biografski leksikon, II, Zagreb, 1993.).

29.	<i>Domus Christi</i>				Sastoji se od uglavičenih prihoda raznih zaklada kojima se u vrijeme Dubrovačke Republike koristilo za otkup robova, a danas se daju za pripomoć uboškom domu <i>Domus Christi</i> i gradskim siromasima uopće.
30.	Gozze, Ivan Vito	Gozze, Ivan Vito	Test. Not. 1667. f. 85'-88'.	čest. zgr. 1981. Z.U. – kuća i dućan, ul. Nalješ-kovićeve, br. 284; čest. zgr. 1975. Z.U. 18. – kuća i dućan, ul. Kunićeve br. 286. d.	
31.	Zajednička zaklada			b, c	Glavnice ove zaklade od livela (još iz vremena prije 1667.) otkupom su se smanjile tako da ih danas ima vrlo malo.
32.	Prokuratorii Gospe Velike			c	
33.	Neznani dobrotvor	drž. rizničar			Zakladu čine razni legati nepoznatih dobrotvora još od vremena Dubrovačke Republike, a osnovaše je drž. rizničari.
34.	Bolnica Milosrđa	dubrovačka vlada		c	Prve glavnice ove zaklade koju je

					osnovala dubrovačka vlada potječu od ostavštinâ: Nikole Junija Sorga (Test. Not. 1620. f. 123.), Matije Damjana Pozze (Test. Not. 1686. f. 36.), Ivana Andrije Andri- ni (Test. Not. 1693. f. 95.) i Tome Biscaino. Tijekom vre- mena fond se umnožio od bivše dubro- vačke vlade.
35.	Zaklada okuženih	dubr. vlada	god. 1672.	čest. zgr. 908. Z.U. 18. – kuć, ul. Baljevini (Giorgio Baglivi) br. 796. a, b, c.	
36.	Oci franjevci			čest. zgr. 2169. Z.U. 18. – kuća, Antuninska br. 179; čest. zgr. 2270. Z.U. 18. – kuća , Ulica Vida br. 79; čest. zgr. 2186. Z.U. 18. – kuća, ul. Nalješkoviće- va br. 154. a, b, c, d.	Zakladu otaca franjevacâ čine ponajprije zaklade raznih oporučitelja, kojima su franjevci upravljali sve do 1784, kada svoj imetak povjeriše državnim rizničarima (<i>Tesorieri di S. Maria Maggiore</i>) – danas <i>Opera pia</i> .
37.	Giorgi, Ivan Petar	Giorgi, Ivan Petar	Test. Not. 1673. f. 96.		
38.	Sorgo, Marija	Sorgo, Marija	Test. Not. 1673. f. 19.		

39.	Feregja, Luka	Feregja, Luka	Zakladno pismo 1.VIII. 1917.		
40.	Caboga, Ivan	Caboga, Ivan	Zakladno pismo 16.XI. 1832.		
41.	Kerša, Stjepan ⁷	Kerša, Stjepan	Test. Not. Test. Not. 9. IX. 1860.		
42.	Bona, Frano Junije	Bona, Frano Junije	Test. Not. 1645. f. 89.		
43.	Pavlović, Stjepan	Pavlović, Stjepan	Test. Not. 7. IV. 1884.		
44.	Zamagna, Orsat	Zamagna, Orsat	Test. Not. 1667. f. 85.		
45.	Primi, Benedikt	Primi, Benedikt	Test. Not. 1568. f. 48.		
46.	Menesali, Andro	Menesali, Andro	Test. Not. 1686. f. 64'-66'.		
47.	Descarneau, Angelo	Descarneau, Angelo	Zakladno pismo 5.VIII. 1864.		
48.	Tomašević, Marko	Tomašević, Marko	Zakladno pismo 17. VI. 1842.		
49.	Andijašević, Mare	Andrijašević, Mare	Test. Not. 1702. f. 97.		
50.	Vuličević, Ana	Vuličević, Ana	Zakladno pismo 24.XI. 1893.		
51.	Stolić, Jele	Stolić, Jele	Zakladno pismo 28.IX. 1897.	čest. zgr. 1140, 1141, 1142, 1150, Z.U. 720. – kuća, ul. Smokvina br. 655.	
52.	Zaklada za udaju vladika	državni rizničari		c	
53.	Zaklada za udaju građan-ki (nekada građanke Bratovštine			b	

⁷ Stjepan Kerša (Krša, *Chersa*), brodovlasnik (1753 – 1830). Vidi: Vinko Ivančević, *Stjepan Kerša – dubrovački brodovlasnik rodom s Pelješca na prelazu 18. i 19. st.*, Anali, XXI, Dubrovnik, 1983; Stjepan i Nenad Vekarić, *Tri stoljeća pelješkog brodarstva*, Zagreb, 1987; Nenad Vekarić, *Pelješki rodovi (A-K)*, Dubrovnik, 1995.

	sv. Lazara i sv. Antuna)				
54.	Zaklada za udaje triju stališa	državni rizničari	god. 1758.	čest. zgr. 2337. Z.U. 18. – kuća, u ul. Boškovićeve br. 45. b, c.	
55.	Radaković, Jele	Radaković, Jele	Test. Not. 1754. f. 14.		
56.	Zamagna, Vito	Zamagna, Vito	Test. Not. 1607. f. 14.		
57.	Ghetaldi, Frano Dominik	Ghetaldi, Frano Dominik	Test. Not. 1767. f. 8.		
58.	Semitecolo, Ursula	Semitecolo, Ursula	Test. Not. 1797. f. 4.		
59.	Rogacci, Marin	Rogacci, Marin	Test. Not. 1673. f. 72.		
60.	Perović, Vinko	Perović, Vinko	Test. Not. 1775. f. 122.		
61.	Andrijašević, don Božo ⁸	Andrijašević, don Božo	Test. Not. 1735. f. 140. – 141.		
62.	Menze, Pavo Ivanov	Menze, Pavo Ivanov	Test. Not. 1658. f. 83.		
63.	Darsa, Toma	Darsa, Toma	Test. Not. 1658. f. 98.		
64.	Ćulinović, Frane Matova	Ćulinović, Frane Matova	Test. Not. 1787.		
65.	Gozze-Giorgi, Ivan Pavao	Gozze – Giorgi, Ivan Pavao	Test. Not. 1775. f. 89.		
66.	Sudić, Made Stjepanova	Sudić, Made Stjepanova	Test. Not. 1686. f. 8.		
67.	Franchi, Pava	Franchi, Pava	Test. Not. 1747. f. 86.		
68.	Šimunić, Frano	Šimunić, Frano	Test. Not. 1687. f. 41.		
69.	Brautić, mons. Nikola ⁹	Brautić, mons. Nikola	Procesum Notariae (1629.– 643.), f. 135.		

⁸ Marijan Sivrić, *Andrijašević, stari hercegovački rod u Dubrovniku*, Motrišta, 14, Mostar, 1999; isti, *Migracije uz Hercegovine na dubrovačko područje (1667. – 1808.)*, Mostar, 2003.

70.	Pasarević-Jovanović, Luka	Pasarević – Jovanovi, Luka	Test. Not. 1628. f. 148.		
71.	Dominković, dum Frano	Dominković, dum Frano	Test. Not. 1778. f. 64.		
72.	Gozze, Nikola Pavov	Gozze, Nikola Pavov	Test Not. 1620. f. 57.		
73.	Nale, Cherse Sergija	Nale, Cherse Sergija	Test. Not. 1348. f. 6.		
74.	Gradi, Mare Junijeva	Gradi, Mare Junijeva	Test. Not. 1663. f. 96.		
75.	Baeni, Marko	Baeni, Marko	Test. Not. 1686. f. 175.		
76.	Urbani, Pavo	Urban, Pavo	Test. Not. 1747.		
77.	Sorgo, Sigismund Nikola	Sorg, Sigismund Nikola	Test. Not. 1787. f. 116.		
78.	Galjević – Šimunović, Ivan	Galjević – Šimunović, Ivan	Test. Not. 1784.		
79.	Baoša, Nikola Tomov	Baoša, Nikola Tomov	Test. Not. 1693. f. 60.		
80.	Stolna crkva	državni rizničari			
81.	Luccari, Marin st.	Luccari, Marin st.	Test. Not. 1562. f. 90.		
82.	Luccari, Marin ml.	Luccari, Marin ml.	Test. Not. 1633. f. 11.	b	
83.	Sorgo, Ivan Nikolin	Sorgo, Ivan Nikola	Test. Not. 1793. f. 176.		
84.	Roussi, Karlo	Rouss, Karlo	Oporuka 4.IX. 1919.		
85.	Skance, Stjepan	Skance, Stjepan	Test. Not. 1767. f. 167.		
86.	Radanni, Ilija	Radann, Ilija	Test. Not. 1667. f. 79.		
87.	Bucchia, Mare Nikolina	Bucchia, Mare Nikolina	Test. Not. 1775. f. 118.		
88.	Gozze, Đuro Nikolin	Gozze, Đuro Nikolin	Test. Not. 1645. f. 65.		

⁹ Đuro Körbler, *Život i književni rad biskupa Nikole Brautića Lopuđanina (1566. – 1632.)*, Rad JAZU, 192, Zagreb, 1912.

89.	Bani, Nikola	Bani, Nikola	Test. Not. 1793. f. 43.	čest. zgr. 334, 335, 336, zemlji- šte 522, 524. Z.U. 18. – kuća, ul. Široka br. 131.	
90.	Giganti, Pavle	Giganti, Pavle	Test. Not. 1675. f.		
91.	Bona, Luka Mihov	Bona, Luka Mihajlo	Test. Not. 1775. f. 101.		
92.	Bona, Mare Vlađeva	Bona, Mare Vlađeva	Test. Not. 1793. f. 154.		
93.	Sorgo, Frano Nikolin	Sorgo, Frano Nikolin	Test. Not. 1666. f. 107.		
94.	Gozze, Ivan Marinov	Gozze, Ivan Marinov	Test. Not. 1738. f. 155.	c	
95.	Florio, Andrija Tripun	Florio, Andrija Tripun	Test. Net. 1568. f. 107.	d	
96.	Saraca, Klara Božova	Saraca, Klara Božova	Test. Not. 1603. f. 187.		
97.	Vlajki, don Marko	Vlajki, don Marko	Test. Not. 1760. f. 97.		
98.	Zaklada gradskih siromaha	državni rizničari		c	
99.	Garbinović, Đuro Lastovac	Garbinović, Đuro Lastovac	Test. Not. 1702. f. 11.		
100.	Djevojačko sirotište	državni rizničari			
101.	Prosjaci grada i predgrada	državni rizničari 1800.			
102.	Pracat, Miho ¹⁰	Pracat, Miho	Test. Not. 1607. f. 96.	d	

¹⁰ Miho Pracat (1528 – 1607), znameniti dubrovački pomorac, istodobno je i iznimno imućna osoba i dobrotvor. Uz naslijeđenu je imovinu i sam, osobnim i vrijednim radom u pomorstvu i pomorsko-trgovačkom prometu, stekao golemo bogastvo. Zamašne novčane pologe ostavio je u Genovi, Rimu i Napulju. Kako nije imao izravnih potomaka, sve što je stekao i čime je raspolagao ostavio je institucijama na prostoru Republike, uglavnom u dobrotvorne svrhe. Najveći dio novčanih pologa ostavio je u Napulju, i to je povjerio Bratovštini sv. Marije od Šunja, pri istoimenoj crkvi na Lopudu. Od dobiti (kamata) na glavnica, koja bi trajno ostala netaknuta, spomenuta bi bratovština obavljala određene isplate, koje je testator oporučno odredio:

1. Iznos od 20 škuda isplatilo bi se godišnje za kupnju bijelih svijeća za procesiju Presvetog sakramenta na Lopudu.

103.	Biagini, Made i Mare	Biagini, Made i Mare	Test. Not. 1686. f. 137. i 174.		
104.	Kavriaga, Vlaho	Kavriaga, Vlaho	Test. Not. 1633. f. 119.		
105.	Gozze- Giorgi, Katarina	Gozze- Giorgi, Katarina	Test. Not. 1787. f. 182.		
106.	Anić, Stanislava	Anić, Stanislava	Test. Not. 1707. f. 18.		
107.	Medini, Đuro	Medini, Đuro	Test. Not. 1702. f. 219.		
108.	Mitrović, Demetrije	Mitrović, Demetrije	Test. Not. 1731. f. 114.		
109.	Gozze, Pavla i Mara	Gozze, Pavla i Mara	Test. Not. 5. XII. 1878. Zakladno pismo 27.V. 1885.		

2. Za svećenika koji bi svakodnevno govorio svetu misu u njegovoj kapelici na Lopudu za dušu njegovu i njegovih predaka, isplaćivalo bi se godišnje 40 škuda.
3. Bratovština bi davala godišnje 20 škuda Sv. Mariji od Spilice za četiri tjedne mise, koje bi se održavale pred oltarom u spomenutoj crkvi, a za dušu njegovu i njegovih predaka.
4. Dominikanskom samostanu sv. Nikole na Lopudu plaćalo bi se 10 škuda na godinu za dvije tjedne mise za dušu njegovu i njegovih predaka.
5. Ostale dobrotvorne nakane M. Pracata, utvrđene oporukom, bile su i ove:
6. Oslobođenje svojih kmetova u Primorju od obveza i dugova.
7. Oslobodio je siromašne stanovnike Koločepa od davanja određenih prihoda župniku, što bi se naknadilo od dobiti napuljske glavnice, u iznosu od 30 škuda godišnje.
8. Ostavio je dio novčane dobiti siromašnima na Dančama u Dubrovniku, te u Luci Šipanjskoj, na Koločepu i Lopudu.
9. Svojim sluškinjama osim plaće odredio je po 20 škuda, a jednoj od njih – Mari, i godišnje do kraja života po 10 škuda, ostavljajući joj i dvije kuće na Lopudu.
10. Bolnici *Domus Christi* u Dubrovniku namijenio je godišnji iznos od dobiti na polog u Rimu.
11. Namijenio je i veliki iznos za druge dobrotvorne svrhe.
12. Naredio je Bratovštini sv. Marije od Šunja da ostatak od godišnje dobiti ulože za otkup robova – dubrovačkih podanika. Za tu svrhu dao je i kuću na Prijekom u Dubrovniku, šest kuća na Lopudu, te neka imanja u Primorju, što se ne bi smjelo jednokratno prodati, već samo iznajmljivati.
13. Prihod na glavnicu položenu u Genovi, po smrti njegove žene Vice, preuzela bi Republika, ne dirajući u glavnice. Vidi: Jorjo Tadić, *Miho Pracatović-Pracat*, Dubrovnik, 1953; M. Sivrić, *Legati Samostanu sv. Jeronima u oporukama dubrovačkog Notarijata i lokalnih kancelarija*, Primorski zbornik, VIII, Dubrovnik, 2001; isti, *Legati crkvama i crkvenim bratovštinama na otoku Lopudu*, Dubrovnik, 1-2, 2002.

110.	Sorgo, Antun	Sorgo, Antun	Test. Not. 9.XII. 1885.		
111.	Dr. Pulić Đuro ¹¹	Dr. Pulić Đuro	Test. 14.VII. 1877. Zak- ladno pismo 4.X. 1884.		
112.	Detores, Lucija	Detores, Lucija	Test. Not. 1.VI. 1912.	čest. zgr. 70. Z.U. 87. p.o. Gruž	
113.	Morellini, Marija	Morellini, Marija	Test. Not. 30.XI. 1900.	čest. zgr. 2115, 2116. Z.U. 67; čest. zgr. 2113. Z.U. 669. – kuća, ul. Plovani skalini br. 234.	

Zbog pljačkaške politike francuskih vlasti, brojne zaklade gotovo su posve ugašene, pa se tijekom XIX. stoljeća zbio proces udruživanja više zaklada. Pred Drugi svjetski rat postojale su četiri skupine zaklada koje su zbog jednostavnijeg financijskog poslovanja predočene u četiri skupine: a, b, c i d.

U skupini:

a) Ivan Andrija Resti, franjevci, Ivan, Petar Junije Menze, Zaklada okuženih i Matija Andrović – ove zaklade se odnose na nekretnine: čest. zgr. 1425, 1426. u Z.U. 18. – kuća u Ulici sv. Josipa – Ulica vrata od Celenge br. 507.

b) Miho Curati, Junije Petar Menze, Udaje triju stališu, Matija Andrović, franjevci, Marin Luccari, Zaklada okuženih, Sabo Monte Pozza, Udaje građanka, upravni troškovi, Zaklada gradskih crkavâ, zajednička zaklada – ove se zaklade odnose na nekretnine: čest. zgr. 1720. Z.U. 1044. zgrada u Između polača br. 368.

c) Zaklada gradskih crkavâ, Sabo Monte Pozza, Zajednička zaklada, franjevci, Gradski siromasi, Bolnica Milosrđa, Ivan Marinov Gozze, Ivan Andrija Resti, Udaje triju stališa, Zaklada okuženih, Prokuratorji Gospe Velike, upravni troškovi, Udaje vladika, Matija Andrović, Ivan Grmoljez, a

---

¹¹ Đuro Pulić rođen je 14. prosinca 1816, a nakon studija u Beču zaređen je 18. prosinca 1839. Službu je započeo kao pomoćnik u župi sv. Andrije na Pilama, a potom ponovno ide u Beč gdje nastavlja studij i postiže doktorat iz teoloških znanosti. Poslije rada u biskupskoj kuriji 1852. bio je profesor u Zadru do 1864. kada odlazi u Trenten za ravnatelja gimnazije. U Trentenu ostaje do svoje smrti 24. svibnja. 1883; Vidi: Ivan Šimić, *Crkva dubrovačka na pragu trećeg tisućljeća (šematizam)*, Dubrovnik, 2001.

ove se zaklade odnose na nekretnine – čest. zgr. 63. Z.U. 1044. – kuća na Kolorini, čest. zem. 65/4 Z.U. 1044. pašnjak.

d) Vlaho Franov Gradi (Test. Not. 1588. f. 130.), Kate Marinova Gradi (Test. Not. 1620. f. 21.), Sigismund Giorgi (Test. Not. 1609. f. 177.), Ivan Andrijin Florio (Test. Not. f. 174.), Antun Stjepanov Gozze (Test. Not. 1588. f. 174.), Nikola d'Adamo (Test. Not. 1592. f. 118.), Stjepan Radonjić (Test. Not. 1585. f. 147.), Pavao Stjepanov Gozze (Test. Not. 1595. f. 146.), Ivanko Rado (Test. Not. 1573. f. 4.), Jerolim Primi (Test. Not. 1568. f. 48.), Todor Sassi (Test. Not. 1582. f. 107.), Nikola Ivanišević (Test. Not. 1595. f. 40.), Nike Nikolina Nale (Test. Not. 1599. f. 95.), Stjepan Laurenti (Test. Not. 1585. f. 201.), Andrija Paoli (Test. Not. 1628. f. 60.), Marija Luccari (Test. Not. 1613. f. 89.), Felić Gradi (oporučka u knjizi > f. 12.), Frano Lukin Sorgo (Test. Not. 1566. u knjizi A.), Vlaho Lucchei (Test. Not. 1595. f. 35.), Ivan Vitov Gozze (Test. Not. 1666. f. 86.), mons. Basilij Gradi (u knjizi > str. 12.),¹² Miho Pracat (Test. Not. 1607. f. 96.), Franjevci, Andrija Tripunov Florio (Test. Not. 1568. f. 107.), Punomoćnici Gospe Velike, Dominikanci, Bolnica Domus Christi, Crkva sv. Vlaha, osam samostana dumanjskih, osam samostana muških, sedam bratstava, Legat Mioša i Bratstvo svećenika sv. Petra, a ove se zaklade odnose na jedanaest kuća i četiri dućana u gradu Dubrovniku:

I) kuće:

sve su sadržane u Z.U. 18. p.o. Dubrovnik: 1.) čest. zgr. 1623. 7. zemljišno biće, 2.) čest. zgrade 1761. 23. zemljišno biće, 3.) čest. zgr. 1762. u 13. zemlj. biće, 4.) čest. zgr. 1763. 12. zemlj. biće, 5.) čest. zgr. 1752. 41. zemlj. biće, 6.) čest. zgrade 1880. 25. zemlj. biće, 7.) čest. zgrade 1878. 24. zemlj. biće, 8.) čest. zgrade 1898. 14. zemlj. biće, 9.) čest. zgr. 1627. 8. zemlj. biće, 10.) čest. zgr. 1631. 9. zemlj. biće, 11.) čest. zgr. 1893. 26. zemlj. biće.

II) dućani: 1.) čest. zgr. 1861. Z.U. 94. p.o. Dubrovnik f. B. III, 2.) čest. zgr. 1859. Z.U. 95. p.o. Dubrovnik f. B. I.¹³

Ovih jedanaest kuća i četiri dućana sagradila je bivša Dubrovačka Republika nakon potresa godine 1667. novcem ovdje popisanih ostavitelja. Prihod ovih nekretnina dijeli se prema oporučnoj volji pojedinog oporučitelja, a postojao je veoma složen sustav dijeljenja novčanih prihoda po zakladama. U ovom registru zakladâ Blagog djela izostavljeni su novčani pokazatelji, a tada je cjelokupna imovina bila procijenjena 1931. godine na

¹² Ivan Šimić, o.c, 2001. Benediktinac Bazilije Gradić, vrsni teolog i znalac grčkog jezika bio je stonskim biskupom od 1584. do 1585. godine.

¹³ DAD, ABD, Registar zadužbinâ Blagog Djela u Dubrovniku od 30. travnja 1931.

1.200.000 dinara Kraljevine Jugoslavije, uz godišnji prihod od 252.772. dinara.

Valja pripomenuti da se Općina Dubrovnik tijekom razdoblja austrijske vlasti, kada su se novčani fondovi *Opere pije* polagano oporavljali, novčano potpomagala upravo iz njih, slijedeći staru dubrovačku tradiciju da se ne zadužuje kod stranih novčanih zavoda. Tako je na sjednici Općinskog vijeća 14. kolovoza 1895. odlučeno da se podigne zajam u iznosu od 180.000 fiorina kod *Opere pije* u svrhu Domobranske vojarnje u Gružu.¹⁴

Među obveznicama koje je posjedovala ova zaklada treba nabrojiti: obveznice austrijskog državnog duga, obveznice austrijskog ratnog zajma, obveznice zajma grada Beča, obveznice austrijskog *Bover credita*, obveznice državnog investicijskog zajma, obveznice zajma grada Trsta, obveznice Češke zemaljske banke, obveznice *Credito fond Istriano* i obveznice općinskog vjerezakonskog zav. Gornje Austrije.

Očito pogrešno ulaganje u vrijedonosne papire dovelo je do velikog smanjenja novčanog priljeva u zbir zaklada, a osnova zaklade *Opera pia* ostale su nekretnine u gradu Dubrovniku i ovdje neiskazane nekretnine u inozemstvu i dragocjenosti pohranjene u sefu Zaklade.

Danas se u Državnom arhivu u Dubrovniku u arhivskoj seriji 10.1 Oporuke (novi broj 12.1) /95.a. nalazi *Knjiga legata* (1481.–1920.) koja ne pripada ovoj arhivskoj seriji, već je poslije Drugog svjetskog rata izdvojena iz arhiva *Opere pije* i ovdje pridružena. S unutrašnje strane korica stoji uputa da su ove oporuke iz vremena Dubrovačke Republike ovjerovljeni prijepisi koje je svojom rukom prepisao i potpisao „Coadiutor Notariae“, i to: „Mortalus Christoph, Stay Michael. Ant. Martellini, Joanes Lucas Vlaichi, Christoforus Dimitri, Volanti, Vincentinus Rughi, Roggerius Bettera, Ant. Liepopilli, Joanes Matcovich, Antizza i Tomba“.¹⁵ Posljednji upis pod brojem 205. ujedno je pretposljednja zaklada uopće, a vrlo je znakovito da je riječ o jednom od posljednjih predstavnika dubrovačke kolonije u Smirni koja će uskoro u velikom paležu 1922. gotovo posve nestati.¹⁶ Oporuke se ovdje donose u cijelosti s onodobnim pravopisom:

„205. Oporuka Karla Roussi (Rusi) pok. Mata Dubrovčanina, preminulog u Zmirni dneva 6 juna 1920. god.

(Original oporuke napisan je na francuskom jeziku. Ovdje se prepisuje prijevod sudskog tumača. Oporuka i prijevod nalaze se u arhivi mjesnog Kotarskog suda, odio III pod posl. Br. U. V. 34/22 i A 362/22).

---

¹⁴ DAD, ABD, Zapisnik sjednice Općinskog vijeća u Dubrovniku, 14. augusta 1895. – br. 2056.

¹⁵ DAD, Testamenta Notariae, 10.1./95a.

¹⁶ George Horton, *The Blight of Asia*, New York, 1926.

U ime Presvetog Trojstva.

Vlastoručna oporuka

Ja sa potpisani Karlo Roussi pk. Matije, francuski štićenik, posjednik, nastanjen u Zmirni, uživajući hvala Božjem Promislu sve duševne sposobnosti svoje, napisao ovu oporuku i spis posljednje volje svoje, da bude oživotvorena netom me Bog bude pozvao k sebi. Sve što budem imati u času smrti svoje u gotovu novcu, u pokretnini i nepokretnim dobrima kao svoje isključivo vlasništvo, ostavljam zadužbinskom zavodu u Dubrovniku /u Dalmaciji/ „Opera Pia della citta' di Ragusa“.

Za izvršioca svoje oporuke imenujem gospodina Henrika Spereo, starijega, kojemu za uspomenu ostavljam sliku koja se nalazi sada privremeno ostavljena u kući gospodina Josipa Rouso u Kerdilju, starinsku sliku vodenim bojama izvršenu (à la détrempe – a tempera) flamandska škola, predmet: Ciganka koja se igra s majmunom i grozdom grošdja, procjenjenu nazad 60 godišta 3000 franaka.

U jednoj će se ladici mojeg pisaćega stola naći burmuntica od suhog izrađenoga zlata, koju je Njegova Visost Kraljevska, knez od Joinville, dao za uspomenu ocu mojemu, pridijeljenom činovniku francuskoga generalnog Konzulata u Zmirni. Želim da moj oporučni izvršilac gospod. H. Spereo pošalje ovu burmunticu prirodoslovnom muzeju grada Dubrovnika.

Od mojega će se novca gospođici Anđeli Karolini Ballian, kumčetu mojemu, kćeri pok. Petra Ballian i gospođice Tone Dudet, sada nastanjenog u Djihanu, Adanski vilajet, izbrojiti svota od 300 turskih lira, osim toga će joj se dati moj lanac od suhoga zlata i njegov sat takodjer od zlata, koji će se naći u mojemu pisaćem stolu, za uspomenu na brige koje mi je obitelj njezina posvetila.

Ostavio sam na slobodnu pohranu, koja se mora natrag dobiti na pravo traženja, kod gosp. C. Whittett (?) skrinjicu od drva zapečaćenu kako treba, punu zlatnih turskih lira, kojih se ne spominjem točnu svotu a za koje će se priznanica naći u mojem pisaćem stolu. Naći će se i kutija od lima, a u njoj po prilici 3 do 400 turskih lira u gotovu zlatu.

Talijanski mi je konzulat nepravedno zaplijenio trinaest /13/ obveznica austrijske rente u zlatu, u približnoj vrijednosti od 1300 sterlinskih lira, koje će moj oporučni izvršilac zahtjevati natrag.

Iznos od prodaje jedne kuće u Dubrovniku prodate od mojega opunoćenika gosp. Gjura Lale, koji mi još nije bio uručen, bit će tako isto dat za siromahe Blagog Djela grada Dubrovnika.

Ostavljam za uspomenu gosp. Josefu Rouso englešku lovačku pušku dvocijevku, koja se nalazi kod njega. Koja god oporuka koja bi se mogla naći starija datumom od ove, mora se smatrati bez vrijednosti i kako da nigda ni bila nije. Ostavljam gospođi Blanche D'Andra, rođenoj Rouso, sliku koja prikazuje Sultana Abdul Azisa. Što sam za života svoga dao bolnici sv. Antuna u Zmirni, kuću koja vrijedi 1000 zlatnih turskih lira a uprava se njezina loše vladala prema meni, zato se ja smatram riješenim svake moralne

obveze prama njoj. Učinjeno u Zmirni dvadeset četvrtoga septembra 1919. C. Roussi.“

Svakako je zbog kulturne povijesti Dubrovnika i filoloških istraživanja onodobnog dubrovačkog idoma ovaj arhivski fond iznimno važan. Stoga u ovom radu donosimo jedan primjer zaklade na hrvatskom jeziku. U popisu oporuka Blagog djela koji se danas čuva u arhivskoj seriji Oporuke Državnog arhiva u Dubrovniku, nastao najvećim dijelom krajem XVIII. i tijekom XIX. stoljeća, na stranici 150. nalazi se prepisan dio oporuke dubrovačkog vlastelina Mata Marojeva Gradija (*D. Matthei Marini de Gradis*), od 17. siječnja 1783, čije su odredbe prepisane u kancelariji *Opere pije* zbog vođenja precizne evidencije zaklada. Riječ je o pripadniku utjecajne salamankeške *casate* Mata Junijeva, a izumrla je smrću Mata Marojeva Gradi (1693.-1783.), koji je poslije 1750. godine čak dvadeset dva puta bio dubrovački knez.¹⁷

Oporuka vlastelina Mata Marojeva Gradija provedena je u knjizi oporuka dubrovačke kancelarije 84. na stranicama 35'-37', s dopisanim bilješka-ma izvršenja legata do 1812. godine. U istoj arhivskoj seriji u svesku 87. upisana je i oporuka Matove žene – dubrovačke vladike Vekije (Veronike, rođene Gozze)¹⁸ – (*D. Vechia, uxor rel. Q. Ser Matthei Marini de Gradis patricij Rhacusini*).¹⁹ Važno je istaknuti da je samo dio oporuke vlastelina Mata pisan na onodobnom dubrovačkom govornom idomu hrvatskoga jezika, a to je iznimno zanimljivo za poznavanje jezika i privrednog nazivlja u Dubrovniku XVIII. stoljeća, ali i za pisanje imena zaklade u pluralnom obliku (*Opera Pieh*).

Ovdje donosimo taj dio oporuke s nakanom da uputimo na zanimljivost onodobnoga govornog jezika, i to na primjeru akta izvršenja sastavljenoga 23. siječnja 1783, koji je prepisan u knjigu popisa zaklada Blagih djela. Izvornik se ove pravne isprave čuva unutar arhivske serije Oporuka Državnog arhiva u Dubrovniku (sv. 84, 35' – 37') i slaže se najvećim dijelom s prijepisom. Odstupanja su nebitna, a svode se na pravopisna odstupanja pisara. Tekst glasi:

„(...)Giuravam, da pok. Gos.r Mato Maroja Gradi Moj Musg ostavio-nije, kako gnegovom Eredi fiduciarioniom jednu Memoriu od gnega podpi-sanu, sa daje stavim u moj testamenat, i budde po mojom smarti registrirana na Marginu od gnegova testamenta, sa dase po mojom smarti isvarsci; i jasam tako ucinilla aulugiavauchi recenu Memoriu u momu Testamentu, i

¹⁷ Stjepan Ćosić – Nenad Vekarić, *Dubrovačka vlastela između roda i države: salamankezi i sorbonezi*, Zagreb – Dubrovnik, 2005, 175.

¹⁸ Stjepan Ćosić – Nenad Vekarić, o. c., 2005, 175.

¹⁹ DAD, T.N. 10. 87, 189' – 192'.

htiella pridat jucera jednomu od Gospara Consula, kojsumi jucera sucinillias doch do mene, Ma kako recenna Gospoda Consuli ktielisu snat qualitat i quantitat od Opera Pieh, koje je ù recennoj Memorij naredio recenni moj Musg, sato jasamich mollilla, dammi dadu do danas bremena, sa da mogu vighiet ù recenuom Memorij, sctose ù gnom usdarsci od recennieh Opera Pieh. Najprije naredio, i oblegò one kojehje namirio ù recennom Memorij po smardi mojom Posesure od gnegovieh Brasetinna; da imadu in perpetuum po smarti mojom davat svako godiscre Ozima Svetoga Dominisca od ovega Grada devet Dukat sa devet Aniversaria sa Dusciu gnegovu, i gnegove Cegliadi; Osvem solise angaridie, koje plachiaju recenne Basetinne, i danas od cetar Tisuchie i pessat Dukata Gospodi Tesaulierima, doscle usbudu vratit Capito. Isa tega oblegne recenne Posesure, da isa kako usbudu scurit ceter godiscta od smarti moje, imadu paset recenni Posesuri plachiat po cetarsta Duscata na godiscte na nacin, kj sliedi, tojes imadu platit sa deset Godiscta Fratigli Popovskoj od ovega Grada od dana Anniversaria moje smarti, scoj imma dochi isa kako scure recenna cetar godiscta po cetersta Dukata na godiscte, koje recenna Fratiglia, kako usbudde imborsat, imma colocat na frut, koga usmosge nachi povisce Dobra Stabilieh ù ovemu Statu sa jedno ś Censima, koje usbudde na kogiat od summaa investisckanieh, dokle buddu scurit recenne deset godiscta; koje kad buddu skurit rasumioje, da annui frutti svega recenoga Capitala tako investisckano osvem anuieh deset ducata, koja recenna Confraternita perpetua Amministratrice recenoga Capitala, mogu applicavat ù pomoch Sacerdota Nemocnieh ovega Grada, imaduse davat jednomu, Sacerdotu sa celebrazion jedne Misse quotidiane sa gnegovu Dusciu, i gnegovieh Starieh. Isa recenne deset godiscta naredioje, da recenni Posesuri imadu platit sa dva godiscta Ozima S. Dominika, po cetarsta dukata na godiscte, sa da oni colraju recenne Summe na Cenes, kako gori, i impiegaju receni annui Cenat ù neses gnihove Zarque, Manastiera, i gnihoviehg Basctina. Isa recena dua godiscta sa dniga dua godiscta da imadu platit kalughierima S. Jacoba od Viscgnizze po cetarsta dukata na godiscte, sada receni kalughieri Budu colocat na Cens recene summe, kako gori, i impiegat annui frut u neses od gnihove Zarque, Manastiera, i gnihovieh Posesioni oblegavajuchiih, da svako godiscte usbuddu celebrat jedno Anniversario sa gnegovu Dusciu ù gnihovom Zarqui s'Misom cantanom in perpetuum. Isa recena dva godiscta imadu platit sa ceta godiscta po cetarsta Dukata na godiscte Gospodi Procuraturima od Ospedala Domus Christi, sa da recene summe colocaju na Cenas annui, kako gori, i receni frut annui in perpetuum imadu erogavat ù pomoch Siromaha Nemochnika od Ospedala. Isa kako budu scurit recena cetar godiscta, da receni Posesuri in perpetuum imadu plachiat Gospodi Tesaulierima po Cetarsta Dukata na godiscte, i da in perpetuum recena Gospoda Tesaulieri usbudu colocavat na frut annui recene annualitat, i frut annui koj usbudde od gnih, imadu in perpetuum svako godiscte recena Gospodo Tesaulieri erogavat sa polovizzu ù pomoch Famigliam Nobiliem ovega Grada, a sa drughu polovizzu ù pomoch famiglia ovega Grada, i Puka na gnihovo arbitrio, maimse pripravio Udovizze, Dumnizze i Sirote osobito.

Drughe nie od Opera Pieh receni moj Musg ucinio naredbe, ni ù rece-
nom Memorij, ni, menni na okosice, isvam ovega scotosamvam osgar giura-
la. (...)“.²⁰

Tijekom austrijskog provizorija *Intendance* austrijske su vlasti prikupile sredstva i dokumentaciju *Opere pije*. Jedan od prvih akata nove austrijske vlasti bio je ripristinacija *Opere pije* – Dvorski dekret od 7. V. 1815. br. 21.309/3.610. U tom je smislu Povjerenstvo *Opere pije* više puta tijekom 1816. slalo izvješća Okružnom poglavarstvu. Po izvješću iz svibnja 1816. godine u blagajni zaklade bilo je svega 27.917 dukata, nešto malo sredstava u Mletcima i dio rimske dioničke glavnice. Te su se glavnice održale i tijekom XIX. stoljeća pa su nastojanjem Austrije likvidirane u rimske škode, koje su 1820. davale godišnju dobit od 1.127. škuda. Poslije je to pretvoreno u odgovarajući iznos vrijedonosnica Kraljevine Lombardije u iznosu od 51.640 fiorina, a po okupaciji Rima ta su sredstva bila pretvorena u obveznice duga Kraljevine Italije s 5% kamata u zlatu (129.100 lira; 1874. godine smanjeno na 4%).

C.K. Bečka kancelarija je 7. svibnja 1818. donijela odluku da se privremena uprava *Opere pije* preda i dalje Povjerenstvu koje su 1812. osnovale francuske vlasti. Ono se trebalo skrbiti da se zakladama i приходima koristi prema željama utemeljitelja. Austrijske vlasti su poštovala tradiciju ostavivši *Operu piju* jedinstvenom ustanovom, pridodavši joj još i organizaciju Javne dobrotvornosti (*Pubblica Beneficenza*). To je uređeno dekretom Dvorske kancelarije o ustroju *Opere pije* od 12. travnja 1846. (*Istruzione Provvisoria per la Direzione e l'Amministrazione dei riuniti istituti delle Opere Pie e della Pubblica Beneficenza*). *Opera pia* bila je tim zakonom pridružena Javnoj dobrotvornosti, ali joj je bila pridržana posebna uprava imetka s posebnim rizničarom i nadglednikom. Premda je *Opera pia* sačuvala svoju autonomnost, ipak se tražilo da se ta odluka izmijeni i da joj prizna svojstvo i značaj posebnoga samoupravnog tijela. Zbog prosvjeda dubrovačkog biskupa Tome Jedrlnića, koji je smatrao da Biskupija treba imati veći utjecaj na tu zakladu, ta uredba nije odmah stupila na snagu. Biskupove primjedbe su prihvaćene pa je novi reskript objavljen 13. kolovoza 1855. Po njemu je *Opera pia* uređena kao ujedinjeni zavod kojim upravlja ravnateljstvo (*Direzione*) na čelu s biskupom, okružnim načelnikom i desetoricom uglednih građana. Uz njih je postojalo i operativno tijelo (*amminisstrazione*), sastavljeno od bla-

---

²⁰ DAD, T.N. 10.1, 95. a. *Indeks oporuka Opere pije*. Oporuke iz vremena Dubrovačke Republike, sadržane u ovoj knjizi (indeksu), nisu izvornici nego ovjereni prijepisi koje je svojom rukom prepisao i potpisao „coadiutor notariae“: Martolus Christofh, Stay, Michael Ant. Martellini, Joannes Lucas Vlaichi, Christoforus Dimitri – Volanti, Vincen-
tinus Righi, Roggerius Bettera, Ant. Liepopilli, Joannes Matcovich, Antizza i Tromba; Vinicije. B. Lupis, o.c, 2005, 301–304.

gajnika, nadglednika i pomoćnika, koje je trebalo voditi poslove postojećih zaklada i skrbiti se za uspostavu novih. Cjelokupni rad O. P. bio je pod nadzorom C.K. Okružnog poglavarstva koje je primalo izvješća Ravnateljstva.²¹

Uvođenjem Ustava u Habsburškoj Monarhiji 1862. godine, poslovanje zaklada i dobrotvornih udruga potpalo je pod samoupravu pojedinih krunovina, čime je *Opera pia* (zajedno s Javnom dobrotvornošću) došla u djelokrug Zemaljske vlade za Dalmaciju. Godine 1873. Zemaljska vlada odvojila je Javnu dobrotvornost od *Opere pije* te je podredila vlastitom odboru, ali je zaklada i dalje izdvajala sredstva za djelatnost Javne dobrotvornosti. U tom je razdoblju došlo do više novčanih afera unutar *Opere pije*, pa je Zemaljski odbor poslije dugotrajne i stroge istrage podnio Dalmatinskom saboru prijedlog zakona o preustroju Zaklade. Tim je zakonom ona ustrojena kao baštinik svih zaklada iz doba Dubrovačke Republike i onih koje su utemeljene poslije, pa je dužna utjerivati sve prihode, skrbiti se za njihovo pravilno ulaganje i raspodjelu po zakladnim željama. Glavne su ovlasti u *Operi piji* imali po zakonu blagajnik i preglednik, koji su dijelili i odgovornost. Njih je imenovala Zemaljska vlada na prijedlog Povjerenstva koje se sastojalo od sedam članova (dva na prijedlog Gradskog vijeća, tri Zemaljske vlade, jedan Javne dobrotvornosti, jedan Biskupije). Zaklada je bila izravno pod tutorstvom Zemaljske vlade, a njezin je rad nadziralo Povjerenstvo. Pravo vrhovnog nadzora i svake bitne promjene u stanju imetka bilo je pridržano pravo središnje državne vlasti. Od početka austrijske vlasti do kraja XIX. stoljeća broj zaklada se popeo na 141 u vrijednosti od jednog milijuna fiorina s godišnjim prihodom od 23.000 fiorina, za koje je *Opera pia* plaćala porez od 5.000 fiorina.

Temeljem zakona od 1876. rad i učinkovitost *Opere pije* su poboljšani, pa je ovaj zakon ostao na snazi i nakon 1918. godine, kada je odobren i usuglašen i nakon donošenja zakona o zakladama u Kraljevini Jugoslaviji 1930. Dana 26. veljače 1876. kralj Franjo Josip odobrio je *Zakon kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se uređuje zavod blagoga djela u Dubrovniku*.²² Veliki je župan Dubrovačke oblasti 20. studenog 1926., obnašajući funkciju bivšeg Zemaljskog odbora, odobrio Unutrašnji pravilnik Blagog djela u Dubrovniku pod br. 19742/26.²³

---

²¹ Okružni građevni ured (1816 – 1868), a potom Kotarski građevni ured, skrbili su o zgradama u vlasništvu *Opere pije*, a unutar arhivskog fonda Okružnog poglavarstva Dubrovnik postojala je posebna potpozicija – *Legati Pii i Commissioni di pubblica beneficenza*.

²² *Zakon dneva 26. veljače 1876. kojim se uređuje zavod Blagoga Djela u Dubrovniku*, Dubrovačka hrvatska tiskara, Dubrovnik, 1935, 1 – 8.

²³ *Unutrašnji pravilnik Blagog djela u Dubrovniku*, Dubrovačka hrvatska tiskara, Dubrovnik, 1935, 1 – 20.

Treba istaknuti da je Ravnateljstvo nastojalo zadržati što tradicionalniji oblik rada i zakladni ustroj, zadržavajući, koliko su to mogućnosti dopuštale, zakladne namjene. Stoga devet godina nakon odobrenja Unutrašnjeg pravilnika, koji upotpunjuje Zakon iz 1876. i usklađuje ga sa suvremenim prilikama, on biva donesen i u tiskanom obliku. Uz blagajnika i preglednika, zbog obujma poslova, zaposlena su još dva službenika. *Opera pija* je u studenom 1946. bilježila dobit od 46.764 dinara, koja je bila razdijeljena u različite humanitarne svrhe. Povjerenstvo Zaklade uputilo je 4. prosinca 1946. zamolbu Narodnom odboru Dubrovnika za oslobođenje od poreza, sugerirajući da nove vlasti prihvate postojeći Zakon iz 1876. Nekretnine i ustanove u vlasništvu Zaklade iznajmljivale su se i poslije 1946, o čemu postoji dokumentacija sve do 1954. godine. Stjecajem okolnosti, poslije 29. lipnja 1949., kada je napravljen zapisnik-inventar blagajne *Opere pije*, zakladno Povjerenstvo se rijetko sastajalo, ali je zaklada i dalje opstala, te nikada nije zabranjena niti ukinuta, osim što su joj nekretnine nacionalizirane.

Naposljetku treba se osvrnuti i na djelatnost druge dubrovačke dobrotvorne ustanove – *Monte di pietâ* (Zalagaonica – Javna dobrotvornost). Zalagaonica je u Dubrovniku osnovana 10. ožujka 1671, zbog teške gospodarske situacije nakon velikoga potresa 1667. godine, a prvotna je glavnica iznosila 3.000 zlatnih dukata. Ona je osnovana glasovanjem u Vijeću umoljenih s osamnaest glasova za i s dva glasa protiv.²⁴ Godinu dana ranije, 28. lipnja 1670, Vijeće umoljenih je raspravljalo o ustanovljavanju Javne dobro-

---

²⁴ DAD, III, Cons. Rogatorum (1670. – 71.), 118, str. 156: „Die X Mensis Martii 1671. de approbando primum capitulum de erectione montis publici – p.o XVIII. c.a II. essendo stato accomesso alli Signori Provveditori dall'Eccellentissimo Consiglio di Pregati per parte speciale presa sotto li...del...di 1670., che portino il loro parere sopra l'erectione del Monte del Pubblico; e fatta matura e diligente riflessione sopra l'importanza d'opera quanto pia altrettanto necessaria per sollievo de poveri, che in fin ad hora stati privi d'un refugio, all'ombra di cui potessero ricoverarsi nelle loro urgenti necessità, hanno inultemente deplorato assorbite con l'usare dall' altrui empia ingordigia le sostanze del loro povero peculio. Onde per oviare all'inconveniente che tende all'esterminio degli infelici, havendo la provida pietà, e vigilante cura del senato assegnato somma sufficiente del denaro per capitale e fondamento, su'l quale ergersi deve così riguardevole e sacrosanta opera per buon governo e felice indirizzo della quale i soprascritti Provveditori sono di parere. Che dall'Eccellentissimo Consiglio di Pregati creare si debbano tre senatori, i quali col nome di Conservatori per tre anni debbano havere cura ed amministrazione del Monte del Pubblico, dovendosi per obbligo dell'offizio e per commodità di quelli che haveranno bisogno di ricorrere al Monte, raccogliere almeno due volte la settimana, per assistervi all'occorrenza. De approbando secundum Capitulum super Ratiocinatore Montis – p.o XVIII. XC.a II. Che debba crearsi un computista il quale tenghi scrittura degli interessi e maneggi del Monte, col salario de assegnarseli dall'Eccellentissimo Consiglio di Pregati. De approbando tertium Capitulum super fructu dando – p.o XIX. c.a I.

tvornosti.²⁵ Vijeće umoljenih je na svojoj sjednici od 9. travnja 1671. odredilo smještaj ureda u zgradi Divone ili Sponze i imenovalo tri nadglednika: Džoru Palmotića, Marka Basiljevića i Serafina Bunića.²⁶ Djelatnost zalagao-nice potvrđena je 1808. od francuskih okupacijskih vlasti, a 27. listopada

---

Che coloro i quali pigliaranno ad impresitato denari del Monte, siano tenuti corrispon-dere a ragione di quattro per cento per quello che haveranno imprestato, occorreranno per mantenimento e conservazione del Monte.

De approbando quartum Capitulum – p.o XVIII. c.a II.

Che i Conservatori non possino dar ad imprestato più di ducati trenta per pegno, il quale doverà essere o d'oro o d'argento.

De approbando quintum Capitulum – p.o XVII. c.a III.

Che possano dare i medesimi Signori ad imprestato insino a ducati cinque a' Poveri, senza pretendere alcun utile da tal imprestato però con pegno sicuro.

De approbando sextum Capitulum super venditione pignorum exacto anno – p.o XVIII. c.a II.

Che finito l'anno dell'impegno e non riscotendosi i pegni da coloro che l'haveranno impegnato, i Conservatori debbano onnianmente al pubblico incanto in luoghi pubblici venderli in termine di giorni quindici, dopo finito l'anno al più dante et offerente, con questo che niuno degli Amministratori nè per sè nè per interposte persone sotto pen del spergiurio possa comprare tagli pegni: e del ritratto di tale vendita essi reteniranno quel tanto di che anderà creditore il Monte; et il sopravanzo restituiranno al legittimo padro-ne.

De approbando septimum capitulum super conservatoribus montis – p.o XIX. c.a I.

Che ogni sei mesi i Conservatori siano tenuti portar lo stato del Monte nel Consiglio di Pregati, e che finito il triennio della loro Amministrazione diano il Conto di quella all'ufficio delle Ragioni, e trovandosi, il che Iddio non voglia, qualunque mancamento dell denaro, i medesimi Conservatori siano indebitati, dovendosi da essi rigorosamente esigere quel che fosse in qualunque modo mancato.“

²⁵ DAD, III, Cons. Rogatorum (1670. – 71.), str. 33: „Die XXVIII. Mensis Junii 1670. de assignando in nomine Domini beatae Virginis et gloriosi sancti Blasii, protectoris no-stri duo millia ducatorum aggregationis pro erectione Montis Pietatis, obstringendo illos vinculo ne in aliud implicari possint nisi per septem octava votorum .... p.o XIV c.a III.“.

²⁶ DAD, Consiglio Rogatorum (1670. – 71.), 118, str. 173: „Die IX Mensis Aprilis 1671.

De approbando Capitula super immunitate pignorum in se questris= p. oes. C.a I.

Che i pegni i quali saranno portati al Monte per imprestato, non possino essere seques-trati da chi si sia, nè per debito pubblico nè privato, nè valersi in quelli per qualunque pretensione: ma ogni volta che sarà restituito al Monte quel tanto che per i pegni sarà stato imprestato, liberamente, senza alcuna opposizione o contradizione siano restituiti al legittimo Padrone.

De approbando capitulum desuper deposito faciendo a personis particularibus – p.o XI. c.a X.

E che intender si debba il medesimo a beneficio dei Depositi, i quali dai Particolari fossero fatti al Monte; dovendo anche questi godere il medesimo privilegio di immunità da quasivoglia sequestro o ritenzione ad ogni minima richiesta del Padrone.

De approbando capitulum super cubiculo administratione montis. Per oes. C.a I.

Che per uso dell'Amnistratione del Monte, si assegni dal Senato una stanza commoda ed a proposito non solo per l'adunatione che doveranno fare i conservatori, ma commoda per quelli che doveranno ricorrere per l'imprestato.

De assignando pro administratore Montis Publici cubiculum destinatum olim pro Ghiun-curuko in Dogana de super fornicoli – p. Oes.

1813. zbog opsadnog stanja rad joj je bio obustavljen, a njezin je novac drugdje uložen. Konačno je 1835. godine rad zalagaonice obnovljen po novom pravilniku odobrenom od Dalmatinske vlade 11. veljače 1835. – broj 1935.²⁷ Institut Javne dobrotvornosti na razini Okružnog poglavarstva Dubrovnika tada je ujedinio djelatnost Javne dobrotvornosti u Korčuli (*Commissione di beneficenza in Curzola*) s kapitalom od 500 fijorina. Javna dobrotvornost je odlukom od 27. listopada 1838. br. 11039 ujedinjena s Dubrovačkom štedionicom, te je njen pun naziv glasio „Monte di petà ed unita Cassa di risparmio“. Djelatnost Javne dobrotvornosti bila je regulirana Statutom koji je Pokrajinska vlada Kraljevine Dalmacije odobrila 20. kolovoza 1860, da bi potvrdila potom preoblikovani Statut od 17. srpnja 1878.²⁸

Tijekom tridesetih godina XX. stoljeća Javna dobrotvornost rješavala je zakladu Frane, kćeri Šimuna Klaenovića, udovice Petra Stjepanova Vodopića, koja je preminula u Jakinu (Anconi), a koja je u svojoj oporuci od 5. prosinca 1713. odredila da se od njezine ostavštine osnuje zaklada koja se treba dijeliti na dva jednaka dijela, od kojih jedna polovica treba dotirati siromašne plemićke djevojke Jakina, a druga siromašne dubrovačke plemkinje. Upravitelj je ove zaklade trebao biti nadbiskup Jakina, a dotacije je dubrovačkim djevojkama trebao dodjeljivati u dogovoru s dubrovačkim biskupom. Nakon višegodišnjeg dopisivanja uspjele su se prodati sve nekretnine ove zaklade u Italiji i kupiti građevinsko zemljište na Boninovu (Z.U. br. 621. P.O. Gruž) za gradnju zgrade sa šest stanova za iznajmljivanje.²⁹

Valja pripomenuti da je predsjednik Javne dobrotvornosti bio dubrovački biskup po zakonu Kraljevine Dalmacije od 26. veljače 1876.³⁰ Izvršni je odbor Narodnog odbora grada Dubrovnika na svojoj redovitoj sjednici 25. lipnja 1949. donio rješenje o sekvestraciji imovine dobrotvorne ustanove Javne dobrotvornosti u Dubrovniku, a za upravitelja je imenovan Sava Kotur. Kao razlog donošenja ove odluke navode se neodržavanje i nepopravljanje

---

De assignando Ratiocinatore Montis Publici pro suo salario in anno pro nunc: ducatos triginta. P.o oes. C.a II.

Electio trium Conservatorum Montis publici.

E. Giore de Palmotta p. XI. c. VIII. c. II.

E. Marcus de Basseggio p. XI. c. VI. c. IV.

E. Seraphinus de Bona p. IX. C. VII. c. V.“.

²⁷ DAD, Arhiv Javne dobrotvornosti (dalje AJD), *Statut Zalagaonice i pridružene štedionice u Dubrovniku*, Cetinje, 8. XII. 1934. Banska uprava Zetske banovine tada je potvrdila stari statut potvrđen od Ministarstva unutrašnjih poslova Kraljevine Dalmacije, od 24. III. 1878, broj 960, a ovjerio dalmatinski namjesnik barun Filip Rodić.

²⁸ Nepoznati autor, *Dell'istituzione del Monte di Pietà a Ragusa sotto la Repubblica e sue vicissitudini, L'Epidauritano lunario Raguseo*, Dubrovnik, 1907, 57.

²⁹ DAD, AJD, Spisi zaklade Klaenović-Vodopić 3. X. 1928. – 14. III. 1931.

³⁰ DAD, ABD, Zakon dneva 26. veljače 1876. krepostan za Kraljevinu Dalmaciju, kojim se izdaje novi pravilnik o javnim Dobrotvornim Zavodima.

kuća u vlasništvu ove dobrotvorne ustanove.³¹ Na posljednoj se sjednici Povjerenstva Javne dobrotvornosti u Dubrovniku, održanoj u petak 1. srpnja 1949. u šest sati poslijepodne, odigravao tipični scenarij ukidanja institucija starog režima, što će dočarati izvadak iz posljednjeg zapisnika:

„(...) Prisutni upravitelj ureda Kolić Pero čita rješenje Gradskog N.O. – I. O. Br. 20936/49, kojim je određen sekvestar nad imovinom ustanove i upraviteljem imovine postavljen prisutan drug Kotur Savo. Povjerenstvo je pomno proučilo sadržaj pomenutog rješenja i odnosno obrazloženje uporedilo sa čl. 81. 31. tač. III/12. i 34. Općeg Zakona o Narodnim Odborima od 6/VI. 1949. U. Br. 585, te je nakon kratke diskusije donijelo jednoglasni zaključak, da treba prihvatiti pomenuto rješenje i ne koristiti se citiranom uputom o pravnom lijeku t.j. pravom žalbe u smislu čl. 108. tač. 7. i 8. pomenutog Zakona. Povjerenstvo ovaj svoj zaključak obrazlaže time, što su svi njegovi članovi bili postavljeni odlukom Gradskog N.O., koji je do sada putem svog Socijalnog Odjela vršio nadzor nad radom ustanove. Povjerenstvo nadalje smatra da bi se eventualna žalba kosila sa namjerom Narodne Vlasti, koja želi da preuzme direktnu upravu nad imovinom zaklade odnosno provede reorganizaciju postojećih zakladnih ustanova grada. Povjerenstvo nadalje smatra da je ovime završila njegova funkcija, te se zahvaljuje na povjerenju koje mu je ukazano. Pošto je prisutni upravitelj imovine zaklade izjavio, da je već putem primopredajnog zapisnika preuzeo imovinu od upravitelja ureda, to je ova točka dnevnog ureda iscrpljena. Pošto je odluka prošle sjednice o donošenju zaključnog računa sa 1948. godinom postala pravomoćna, to će se isti uputiti Povjereništvu za financije radi pregleda i odobrenja. Ovime je sjednica završena na 7 sati.

Pretsjednik:
Dum Ivo Božić

Tajnik:
Dr. Frano Dabrović³²

Kako je razvidno iz ovog dokumenta, Javna djelotvornost je prestala s radom, a *Opera pija* – Blaga djela su inercijom ostala i dalje postojati, makar se iz zapisnika *Opere pije* za 1949. vidi da je Gradski narodni odbor Dubrovnik postavio privremenog upravitelja koji je predsjedavao Povjerenstvom, i to svojom odlukom od 29. prosinca 1944. izdanom od Tajništva pod brojem 160/44., i u smislu odluke Oblasnog NOO. Dalmacije br. 1762/44. imenovao Upravno povjerenstvo: predsjednik dr. Ernest Katić – državni savjetnik u mirovini, dr. Frano Dabrović – član Gradske skupštine, tajnik Ivo Kolić – član Gradske skupštine, Marin Bona – činovnik Financijskog odjela Gradskog NO-a, Andro Orlić – član Narodne fronte, Vicko Kisić i Frano Jančić. Upraviteljstvo *Opere pije* tijekom sljedećih godina redovito je slalo svoja

³¹ DAD, AJD, Dopis Gradskog NOO – Izvršnog odbora br. 20936/49. od 27. VI. 1949.

³² DAD, AJD, Zapisnik sjednica Povjerenstva Javne dobrotvornosti u Dubrovniku od 28. VIII. 1945. do 1. VII. 1949.

izvješća obračuna za održavanje stambenog fonda Narodnom odboru Dubrovnik.³³

Javni pravobranitelj Narodne Republike Hrvatske Tomislav Han izvijestio je Narodni odbor općine Dubrovnik da zavod Blagoga djela nije nikakav poseban imovinsko-pravni subjekt, već je samo pravna ustanova koja prema propisima zakona i statuta pojedinih zaklada upravlja imovinom zaklada povjerenih njegovoj skrbi, i da nema razloga da zavod i dalje ne postoji, a propisi se zakona od 26. veljače 1876. mogu primjenjivati i dalje u skladu s pozitivnim jugoslavenskim zakonima.³⁴

Ponovna je djelatnost *Opere pije* bila aktualizirana šezdesetih godina XIX. stoljeća kada je zaklada pokrenula i financirala izgradnju Doma umirovljenika u Dubrovniku. Skupština općine Dubrovnik imenovala je 20. studenog 1965. nove članove Upravnog odbora Blagog djela: dr. Josipa Carevića, dr. Petra Miovića i dr. Tonka Pokovića, a tada su razriješeni: dr. Josip Carević, Marko Dabrović i dr. Ante Babić.³⁵ Gradnja Doma umirovljenika financirala se najvećim dijelom iz Zaklade Luke Pehovca,³⁶ položene u Banco Comerciale Italiana u iznosu od 70.000.000 talijanskih lira.³⁷ O tome je odlučeno na sastanku Upravnog odbora 13. studenoga 1963. Tada je predsjednik Zaklade bio Marko Dabrović, a u Upravnom odboru bilo je sedam članova koje su, na trogodišnji mandat, birali: NO kotar Split tri člana, Skupština općine Dubrovnik tri člana i Biskupski ordinarijat Dubrovnik jednog člana. Odobrenje uže lokacije za izgradnju, također u vlasništvu *Opere pije*, dala je Skupština općine Dubrovnik 10. studenoga 1964. Ugovor s poduzećem „Graditelj“ *Opera pija* je kao investitor sklopila 7. lipnja 1967.³⁸ Troškovi za izgradnju Doma umirovljenika su po zaključku Komisije za kolaudaciju radova (15. rujna 1970.) iznosili 5.705.000 dinara. Odobrenje za gradnju Zakladi kao investitoru izdao je Općinski sekretarijat za upravne poslove 14. srpnja 1969. Rješenje o upotrebi objekta izdano je 5. kolovoza 1970. i, konačno, *Opera pija* je ugovorno sva prava korištenja nekretninom prenijela na ustanovu Dom umirovljenika (1971.).

Ovim je humanitarnim pothvatom *Opera pija* gotovo posve iscrpila svoju novčanu imovinu, pa se Povjerenstvo u takvim okolnostima rijetko sastajalo i rad Zaklade je posve zamro. No, *Opera pija* i dalje je postojala, a rješenja Skupštine općine Dubrovnik o imenovanjima i razrješenjima članova Povjerenstva zaklade tijekom vremenskog razdoblja od šezdesetih do osam-

---

³³ DAD, ABD, br. 35/53. – Obračun doprinosa za održavanje stambenog fonda za razdoblje od 1. XI. 1952. do 31. XII. 1953.

³⁴ DAD, ABD, M-392/56-1-II.

³⁵ DAD, ABD, 05-12692/1-65.

³⁶ DAD, ABD, O. 176/36.

³⁷ DAD, ABD, Zaklada Pehovac.

³⁸ DAD, ABD, br. 29/67.

desetih godina XX. stoljeća, govore o kontinuitetu i poštovanju Zakona iz 1876. godine. Dragocjenosti su predsjednik Upravnog odbora Marko Dabrović i tajnik Pero Kolić 31. ožujka 1964. pohranili u općinsku blagajnu. Tajnik je zavoda *Opera pija*, Vjekoslav Cvitanović, 26. ožujka 1973. u dogovoru s predsjednikom Upravnog odbora Zavoda Milivojem Lucianovićem, a u nazočnosti predsjednika Skupštine općine Dubrovnik Špira Savina, predao predsjedniku Općinske skupštine Anti Vetmi ključ općinske blagajne u kojoj se nalaze dragocjenosti *Opere pije*.³⁹

Može se zaključiti kako je dobrotvorna institucija *Opera pija* – Blaga djela umnogome bila prototip onoga poslovično uspješnog dubrovačkog duha štednje i vješte uprave, skrbeći svojim stoljetnim trajanjem i djelovanjem za dobrobit svih dubrovačkih građana.

ABOUT THE ACTIVITIES OF TRUST FUND INSTITUTION OF DUBROVNIK OPERA PIA (MILD ACTS) AND PUBLIC BENEFITS

Summary

The author in his work did research of humanitarian fund *Opera Pia* - Mild Acts and Public benefits. The phenomenon of Mild Acts, unique foundation institution in Croatian and European space in general, has continuous existence since the middle of 14th century up till now with all historical events that were affecting Dubrovnik, primarily French looting of the State Treasury and financial deposits in foreign financial institutions and Russian - Montenegrin pots in 1806. Foundation of Hospitale Magnum, hospital pharmacy and other health institutions among the oldest in Europe are related exactly with the activities of Mild Acts which financed their work. Many citizens of Dubrovnik were leaving their money to this trust fund institution, like trader Miho Pracet and poet Anica Bošković. The communist regime, because of existence of financial deposits abroad did not close the activity of Mild Acts, unlike public benefits, other trust fund institution of Dubrovnik, founded to help the most needed ones after the disastrous earthquake in 1667. Public benefits were founded on March 10, 1671, and its work was ended by the communist regime on July 1, 1949. These two trust funds greatly helped the living to those who needed their help in the area of former Republic of Dubrovnik, witnessing the social sensitivity of old Dubrovnik citizens who were living their huge financial wealth exactly to charity.

---

³⁹ DAD, ABD, Zapisnik od 31. III. 1964, 4050/1-64.

POVIJESNI ZBORNIK
godišnjak za kulturu i povijesno naslijeđe
br. 3, Osijek, 2008.

Nakladnik:

Odsjek za povijest - Filozofski fakultet Osijek

Za nakladnika:

Prof. dr. sc. Ivan Balta, predstojnik Odsjeka za povijest

Uredništvo:

Prof. dr. sc. Pavo Živković, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Ivan Balta, Filozofski fakultet u Osijeku
Doc. dr. sc. Boško Marijan, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Mithad Kozličić, Sveučilište u Zadru
Prof. dr. fra. Marko Karamatić, Franjevačka teologija Sarajevo
Prof. dr. sc. Azem Kožar, Filozofski fakultet u Tuzli
Prof. dr. sc. Márta Font, Bölcsészettudományi Kar Pécs
Prof. dr. sc. Marta Dobrotková, Filozofická fakulta v Trnave

Glavni i odgovorni urednik:

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Tajnik uredništva:

Mr. sc. Zlatko Đukić

Lektor i korektor:

Prof. dr. sc. Loretana Despot

Računalna obrada i prijelom

Ivan Nećak

Prijevod sažetaka na engleski:

Denis Pavić, prof.

Tisak:

Tiskara Soldo, Vukovar

Naklada: 300 primjeraka